

การปรับปรุงและส่งเสริมปอเนาะให้ เป็นโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม

นายประกิจ ประจวบัจฉนิก

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

แผนกวิชาการปกครอง

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๑๖

001462

I16088086

THE IMPROVEMENT AND PROMOTION OF THE PONDOK TO
PRIVATE ISLAM SCHOOLS

Mr. Prakit Prachonpachanuk

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Political Science

Department of Government

Graduate School

Chulalongkorn University

1973

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

คณะกรรมการตรวจวิทยานิพนธ์

สมาน งามใจ
.....

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

นางสาว..... ประธานกรรมการ
.....

ดร.อ. กรรมการ

ดร. กรรมการ

อาจารย์ผู้ควบคุมการวิจัย รองศาสตราจารย์ พัทธา สายชู

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ~~การปรับปรุงและส่งเสริมปอเนาะให้~~ เป็นโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม
ชื่อ นายประกิจ ประจวบจั่นกั แฉนกววิชา การปกครอง
ปีการศึกษา ๒๕๑๖

บทคัดย่อ

จังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสตูล มีพื้นที่ติดต่อกันและใกล้เคียงกับเขตแดนของประเทศมาเลเซีย ประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้นับถือศาสนาอิสลามประมาณร้อยละ ๙๙ มีขนบธรรมเนียมประเพณีเป็นไปตามอิทธิพลของศาสนาแตกต่างจากชาวไทยที่นับถือศาสนาพุทธโดยทั่วไป ภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวันคือภาษามลายูท้องถิ่น โอกาสที่จะใช้ภาษาไทยมีน้อย เครื่องครุฑในการนับถือและปฏิบัติตามหลักศาสนาอิสลาม โดยมีสถาบันสำคัญในการอบรมสั่งสอนศาสนาแก่เด็กและเยาวชนสืบเนื่องกันมาแต่โบราณเรียกว่า "ปอเนาะ"

ปอเนาะเป็นสถาบันการศึกษาศาสนาอิสลามที่จัดตั้งและทำการสอนโดยโต๊ะครู ไม่มีหลักสูตร กำหนดวิชาเรียน เวลาที่สอน และการจบการศึกษา ขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถและความพอใจของโต๊ะครู นักเรียนบางคนต้องเรียนอยู่นานเป็น ๑๐ ปี หรือกว่านั้น การเป็นโต๊ะครูก็ไม่มีหลักเกณฑ์ ไม่มีมาตรฐาน การเรียนการสอนใช้ภาษามลายู ไม่มีการสอนวิชาสามัญและภาษาไทย นักเรียนจึงพูดและใช้ภาษาไทยไม่ได้ ไม่อาจแสวงหาความรู้และวิทยาการสมัยใหม่ได้อย่างกว้างขวาง และเยาวชนของชาติบางกลุ่มขาดความสำนึกในความเป็นไทย จึงทำให้ง่ายต่อการชักจูงของนักการเมืองและบุคคลบางคนที่ต้องการแบ่งแยกดินแดนจังหวัดชายแดนภาคใต้ออกไปจากการปกครองของประเทศไทย เป็นอันตรายต่อความมั่นคงปลอดภัยของประเทศชาติเป็นอย่างยิ่ง

รัฐบาลได้ตระหนักถึงผลเสียหายต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น จึงพิจารณาที่จะปรับปรุงปอเนาะให้เป็นสถานศึกษาศาสนาที่ดั่งามเหมาะสมควรกับการเปลี่ยนแปลงของบ้านเมือง จึงได้กำหนดให้มีการส่งเสริมและปรับปรุงปอเนาะ เป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. ๒๕๐๘ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ปอเนาะมาจดทะเบียนโดยความสมัครใจ ปอเนาะใดมาจดทะเบียนก็จะได้รับการอุปการะ ทั้งนี้เพื่อที่จะควบคุมและปรับปรุงให้ปอเนาะเป็นสถานศึกษาศาสนาที่มีสภาพดีขึ้น มีการแทรกสอนวิชาภาษาไทยและวิชาชีพ

เพิ่มมากขึ้นจากการเรียนการสอนเฉพาะวิชาศาสนาแคเคิม ต่อมาทางราชการได้มีเป้าหมายที่จะให้ปอเนาะมาอยู่ในความควบคุมของทางราชการโดยใกล้ชิดและรัดกุมยิ่งขึ้น จึงมีแนวนโยบายที่จะให้มีการแปรสภาพปอเนาะเป็นโรงเรียนราษฎร์ ทั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้สถานศึกษานี้อยู่ภายใต้การควบคุมของพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ เช่นเดียวกับโรงเรียนเอกชนทั่วไป โดยคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๐๙ กำหนดให้มีการจัดตั้งปอเนาะขึ้นมาใหม่ ปอเนาะที่ตั้งอยู่แล้วต้องมาจดทะเบียนภายใน ๖ เดือน และให้แปรสภาพเป็นโรงเรียนราษฎร์ให้เสร็จสิ้นภายในระยะเวลา ๓ - ๕ ปี กระทรวงศึกษาธิการจึงได้เร่งรัดดำเนินการเพื่อให้เป็นไปตามมติคณะรัฐมนตรี โดยกำหนดให้ปอเนาะมาแปรสภาพเป็นโรงเรียนราษฎร์ประเภทพิเศษตามพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ มีชื่อเป็นทางการว่า "โรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม"

การดำเนินงานปรับปรุงปอเนาะให้เป็นโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามของทางราชการ อาจแบ่งได้เป็น ๒ ระยะ คือ

ระยะที่ ๑ เป็นการดำเนินงานแปรสภาพ "ปอเนาะ" ให้เป็น "โรงเรียนราษฎร์" เป้าหมายเพื่อให้มาอยู่ในความควบคุมของทางราชการตามพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ เป็นสำคัญ นำหนักการดำเนินงานอยู่ที่การปรับปรุงสถานศึกษาและตัวโต๊ะครู โดยกระทรวงศึกษาธิการผ่อนผันการปฏิบัติตามระเบียบ กฎหมาย เท่าที่ปอเนาะจะสามารถปรับตัวได้ในระยะเริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดระยะเวลาที่คณะรัฐมนตรีกำหนด คือ วันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๑๔ ผลการดำเนินงานปรากฏว่า มีปอเนาะมาจดทะเบียนและแปรสภาพเป็นโรงเรียนราษฎร์ทั้งสิ้น ๔๒๖ แห่ง ปอเนาะที่เหลือไม่มาจดทะเบียน กระทรวงศึกษาธิการได้ให้ยุบเลิกสลายตัวไป

ระยะที่ ๒ เมื่อกำหนดระยะเวลาดำเนินงานตามนโยบายของรัฐบาลที่ได้มีมติ เมื่อวันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๐๙ สิ้นสุดลงแล้ว ขึ้นต่อมา กระทรวงศึกษาธิการได้ให้เจ้าหน้าที่ดำเนินการในเรื่องส่งเสริมปรับปรุงคุณภาพการศึกษาในทุก ๆ ด้าน ทั้งนี้เพราะ การดำเนินงานในระยะที่ ๑ นั้น กระทรวงศึกษาธิการมุ่งแต่ในด้าน "ปริมาณ" เพื่อให้ปอเนาะมาแปรสภาพเป็นโรงเรียนราษฎร์ให้หมดสิ้นในระยะเวลาที่คณะรัฐมนตรีกำหนด ผลปรากฏว่า ในด้านคุณภาพยังไม่ได้ผลเต็มที่ โดยเฉพาะการส่งเสริมให้มีการสอนวิชาสามัญยังไม่ได้ผลดี โรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามส่วนใหญ่ยังจัดการศึกษาตามแบบเดิมอยู่ จึงจำเป็นต้องเร่งรัดปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน รวมทั้งการบริหารโรงเรียนเป็นการด่วน ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการก็ได้กำหนดเป็นโครงการปรับปรุงเป็น

ช่วงระยะ ๕ ปี ตั้งแต่ปี ๒๕๑๕ ถึงปี ๒๕๑๘ หรือสั่งให้การอุทิศทุนทางด้านการเงิน การจัดส่งครูไปช่วยสอนวิชาสามัญ การให้อุปกรณ์การเรียนการสอน การนิเทศการศึกษา การปรับปรุงหลักสูตรแบบเรียนทั้งวิชาศาสนาและวิชาสามัญ และอื่น ๆ

สำหรับในค่านหน่วยงานที่รับผิดชอบการปรับปรุงส่งเสริมโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน คือ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ ทำหน้าที่รับผิดชอบเป็นฝ่ายอำนวยการ มีศึกษาธิการอำเภอ ศึกษาธิการจังหวัด เป็นหน่วยปฏิบัติ และมีคณะกรรมการปรับปรุงโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามซึ่งคณะกรรมการนี้แต่งตั้งขึ้น ทำหน้าที่พิจารณาให้ขอเสนอแนะแก่กระทรวงศึกษาธิการในเรื่องเกี่ยวกับแผนงาน มาตรการการปรับปรุงโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม แต่การดำเนินงานที่ผ่านมายังมีปัญหาอุปสรรคหลายประการที่ทำให้การดำเนินการปรับปรุงส่งเสริมโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามไม่เป็นไปโดยรวดเร็ว มีปัญหาทั้งในค่านงบประมาณที่จัดสรรให้อย่างจำกัด ปัญหาเกี่ยวกับตัวบุคคล ซึ่งได้แก่ โตะครู เจ้าหน้าทีนิเทศการศึกษา และครูสอนวิชาสามัญ ปัญหาเกี่ยวกับอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ ครุภัณฑ์แบบเรียน และหนังสืออ่านประกอบต่าง ๆ ซึ่งปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้จะต้องได้รับการพิจารณาคำเนินการแก้ไขโดยเร็ว ทั้งนี้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์สำคัญของการแก้ไขปัญหของปอเนาะ คือ การส่งเสริมให้มีการสอนวิชาศาสนา วิชาสามัญ และวิชาชีพควบคู่กันไป ให้ได้ผลอย่างจริงจัง แต่เท่าที่แล้มาปรากฏว่า มีโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามที่สอนศาสนาแต่เพียงอย่างเดียวถึงร้อยละ ๔๔.๖ ของโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามทั้งหมด และมีนักเรียนที่เรียนเฉพาะวิชาศาสนาแต่เพียงอย่างเดียวถึงร้อยละ ๖๑.๑ ของนักเรียนโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามทั้งหมด ซึ่งทางราชการจะต้องดำเนินการจริงจังและผลักดันโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามที่ยังไม่ได้สอนวิชาสามัญให้มีการสอนวิชาสามัญควบคู่กันไปให้มากขึ้น และในระยะยาวสมควรที่กระทรวงศึกษาธิการจะได้ส่งเสริมให้โรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามที่มีความมั่นคงเป็นปึกแผ่นได้ทำการสอนวิชาสามัญเป็นวิชาหลักเช่นเดียวกับโรงเรียนราษฎร์ธรรมดาทั่วไป โดยให้มีการสอนวิชาศาสนาเป็นเพียงวิชาศีลธรรมเท่านั้น รัฐบาลจึงจำเป็นต้องให้การสนับสนุนทั้งในค่านกำลังเงิน คน วัสดุอุปกรณ์อยู่ต่อไป ในขณะที่เดียวกันก็ต้องพยายามส่งเสริมให้องค์การเอกชนหรือมูลนิธิเข้าช่วยเหลือสนับสนุนกิจการของโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามอีกทางหนึ่งด้วย เพื่อแบ่งเบาภาระของทางราชการ

นอกจากการเร่งรัดพัฒนาโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามแล้ว รัฐบาลยังต้องเร่งรัดพัฒนาการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ทุกระดับให้สัมพันธ์ต่อเนื่อง มีการกำหนดแผนโครงการ การดำเนินงานในทุก ๆ ด้านให้ประสานสอดคล้องกัน ทั้งนี้ เพื่อมุ่งใช้กำลังเงินงบประมาณ คน และวัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่อย่างจำกัดในการแก้ไขปัญหาการศึกษาให้ถูกจุด ตามลำดับความสำคัญเร่งด่วน อันจะบังเกิดผลดีในการสร้างเสริมทัศนคติในความเป็นไทย มีความรู้ความเข้าใจในหลักศาสนาอิสลามอย่างถูกต้อง สามารถอยู่ร่วมกับชาวไทยที่นับถือศาสนาอื่น ๆ ได้โดยปราศจากความรังเกียจเคียดแค้น มีความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพเพื่อความมั่นคงของครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติ อันจะเป็นพื้นฐานนำไปสู่การแก้ไขปัญหาคืออื่น ๆ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง การปกครองได้ในที่สุด.

Thesis Title The Improvement and Promotion of the Pondok to
Private Islam Schools

Name Mr. Prakit Prachonpachanuk Department Government

Academic Year 1973

ABSTRACT

Pattani, Yala, Narathivat and Satul are Thailand's southern provinces which are adjacent to or near Malaysian border. Approximately 66 percent of the population there are Thai-Muslims. In addition, the people in these four provinces speak primarily a Malay Dialect and have very little chance of using Thai. Consequently, their culture and traditions differ from those of the Thais who are Buddhist. In order for the young Thai-Muslims to learn about their religious believes and practices, an important institution called "Pondok" had been in existence since antiquity.

Pondok was strictly a religious institution which was run by "To-kru" or a headmaster. There were no schedule for teaching, no academic courses nor curricula. The young Thai-Muslims had no chance to be exposed to modern knowledge and ideas, nor could they use the Thai language. As a consequent, some portions of these people had low awareness of their Thai nationality. Their vurnerability to accept the idea that their four provinces should be separated from the Thai territory, extremely threatened our national security.

D

Therefore, the Thai government decided to improve the Pondok educational system in the year 2504 B.E.. The criteria and regulations declared by the Ministry of Education aimed to persuade many Pondok to register in order to receive support and assistance from the government. The purpose was to supervise and improve Pondok by adding academic subjects concerning Thai language and vocational courses in the religious curriculum. Later, the government decided to persuade Pondok to be under a closer supervision of the government, Therefore, Pondok were declared to be under the supervision of the Private School Act of 2497 B.E.. Moreover, the cabinet declared the three resolutions about Pondok on June 14, 2509 B.E.. First, forbidding anyone to set up new Pondok. Secondly, those Pondok which have been set up have to be registered within 6 months. Finally, all Pondok have to be changed into private schools within 3 - 5 years. Therefore, the Ministry of Education took action in trying to persuade Pondok to change into special private schools and use the name "Private Islam Schools".

The improvement of Pondok to be private Islam schools can be divided into two periods.

Period 1 The target is to change most of Pondok into private schools under the Thai government's supervision. The emphasis was to improve the institutions and To-krus. At first, the Ministry of Education was lenient concerning the Private School Act until June 15, 2514 B.E., in order to allow Pondok to adjust to the new system. Consequently, there were totally 426 Pondok which registered and were promoted as private schools. The rest of Pondok which did not register, were suggested by the Ministry of Education to terminate.

Period 2 After June 15, 2514 B.E. The Ministry of

Education has stressed the improvement of the quality of studying in private Islam schools. As the matter of fact, during the first period of operation, the Ministry of Education stressed only the "Quantity" to change Pondok into private schools within the time regulated by the cabinet. Therefore, the section of "Quality" was not carried out especially concerning the introduction of academic subjects into the old curriculum. Most private Islam schools still operate under the old style of religious teaching. So, it is necessary for the government to promptly improve the educational quality as well as the school administration. The Ministry of Education has regulated the Promotion Program for the private Islam schools in term of a five-year plan from 2515 - 2519 B.E.. Its purpose is to support private Islam schools by means of a financial support and improving the quality of teaching by educating the To-krus and supplying the new schools with the upper elementary-school teachers. Moreover, the schools will be supplied with modern educational equipments, improved curricula and new textbooks both for the religious and academic subjects.

At present, the official institution responsible for the improvement and promotion of private Islam schools is the Bureau of Private Education Committee, Ministry of Education, which cooperates with the district and provincial educational officers in the local places. There is also a committee, appointed by the cabinet, responsible for the improvement of private Islam schools, namely, "The Committee for the Improvement of Private Islam Schools". Its duty is to consult with the Ministry of Education in planning and setting up

regulations for the improvement of private Islam schools. However, there are many obstacles primarily in terms of inadequate funds as compare with other urgent operations. Consequently, the Ministry of Education cannot help in improving these schools at the speed required. Moreover, there are still 44.6 percent of private Islam schools which teach only religious subjects. These schools compose of 61.1 percent of the total amount of students. The government has to persuade these schools to accept the academic subjects as much as possible. In the long run, the Ministry of Education plans to persuade these schools to operate in the same manner as other private schools namely, to teach Islam religion as a course in moral education. In order to accomplish this aim, the government, does not only have to support efficiently by means of monetary assistance, sending personnel and educational equipments, but also has to persuade private organizations and foundations to support private Islam schools in order to release the financial burden of the government.

Besides improving the private Islam schools, the government has to develop the whole educational system in the four southern border provinces by means of coordinating the whole educational plans, programs and operations. These schools should have priority in order to solve the educational problems efficiently. The government realizes that the purpose of the educational system in the four southern border provinces, not only will improve the standard of living of the people, but will also establish their sense of being Thai which will, at last, help in solving political, administrative, economical and social problems at present and in the future.

คำนำ

เมื่อผู้ศึกษาได้เข้าทำงานในสำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ ภายหลังจากที่จบการศึกษาแล้ว ผู้ศึกษาก็ได้ทำงานเกี่ยวข้องกับจังหวัดชายแดนภาคใต้มาโดยตลอด จึงได้มีความสนใจในปัญหาต่าง ๆ ทั้งในด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ และสังคมจิตวิทยา ของจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาการดำเนินการเกี่ยวกับปอเนาะของทางราชการ ซึ่งได้สนับสนุนให้การแปรสภาพเป็นโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม มีการแทรกสอนวิชาสามัญและวิชาชีพควบคู่ไปกับการสอนวิชาศาสนา ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์หลักของการจัดตั้งปอเนาะขึ้นมาแต่เดิม โดยรัฐบาลให้การอุดหนุนการดำเนินการ ผลการดำเนินการปรากฏว่า สภาพการเรียนการสอนและการดำเนินการของโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามก็ยังไม่ดีขึ้น ส่วนใหญ่ยังคงมีสภาพเช่นเดียวกับเมื่อครั้งเป็นปอเนาะ เมื่อผู้ศึกษาได้มีโอกาสเดินทางไปราชการจังหวัดชายแดนภาคใต้ทุก ๆ ปี ผู้ศึกษาก็พยายามหาโอกาสพบปะสนทนากับเจ้าหน้าที่ของส่วนราชการที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานปรับปรุงส่งเสริมโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม โต๊ะครู ครูสอนวิชาสามัญ ผู้นำทางศาสนาอิสลาม และนักเรียนในปอเนาะเคม และในโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามอยู่เสมอ ทั้งนี้ เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหาอุปสรรค ทัศนคติ และความต้องการของบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อนำมาเสนอแนะแก้ไขปัญหาคือไป ผู้ศึกษามีความปรารถนาที่จะได้เห็นการดำเนินงานเกี่ยวกับการปรับปรุงส่งเสริมโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามบังเกิดผลดีต่อการศึกษาหาความรู้ของประชาชนที่นับถือศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งในด้านความรู้ความเข้าใจในหลักศาสนาที่ถูกต้อง สนองความต้องการของสังคม และในขณะเดียวกันก็ได้ผลดีในการเสริมสร้างความรู้ในค่านิยมภาษาไทย วิชาสามัญ และวิชาชีพ สามารถแสวงหาความรู้ได้กว้างขวางยิ่งขึ้นไปอีก และช่วยยกระดับมาตรฐานการครองชีพให้ดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน นอกจากนี้ ควรที่จะได้มีการเร่งรัดพัฒนาการศึกษาของจังหวัดชายแดนภาคใต้ในทุกระดับ โดยมีการวางแผน โครงการ และการดำเนินงานให้ประสานสอดคล้องกัน มีการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ เพื่อมุ่งแก้ไขปัญหาดังกล่าว ทั้งในด้านการเมือง การปกครอง การเศรษฐกิจ และสังคมจิตวิทยา ที่เป็นอยู่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้ได้ในที่สุด

อนึ่ง ผู้ศึกษายังได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในวาระที่ได้เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยองค์สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ไปพระราชทาน

เพลิงศพบิดาของผู้ศึกษา ณ เมรุหน้าพลับพลาอิสริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส เมื่อวันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๑๘ โดยไต่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ผู้ศึกษาได้เข้าเฝ้ารับพระราชทานผ้าไตรไปทอดที่ โภคศพ และเข้าเฝ้าทูลเกล้าฯ ถวายหนังสือที่ระลึก ไต่ทรงมีพระราชปฏิสันถารทั้งในเรื่องส่วนตัว และหน้าที่ราชการหลายประการ เมื่อไต่ทรงทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทว่า ผู้ศึกษากำลังศึกษาระดับปริญญาโทอยู่ จึงไต่ทรงมีพระราชกระแสรับสั่งถามถึงหัวข้อวิทยานิพนธ์ที่จะศึกษา ซึ่งไต่กราบบังคมทูลพระกรุณาให้ทรงทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทว่า จะศึกษาเรื่อง "การส่งเสริมและปรับปรุง ปอเนาะให้เป็นโรงเรียนราษฎรสอนศาสนาอิสลาม" ก็ไต่ทรงสนับสนุนและพระราชทานความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานของทางราชการ และการนำเสนอในวิทยานิพนธ์ของผู้ศึกษาหลายประการ ทั้งนี้ นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณล้นเกล้าล้นกระหม่อมหาที่สุดมิได้

การที่จะศึกษาวิทยานิพนธ์ในหัวข้อดังกล่าว ในชั้นต้น ผู้ศึกษามีความหนักใจ ทั้งนี้เพราะข้อมูลบางฉบับกำหนดชั้นความลับไว้ด้วย และโดยหน้าที่ราชการก็ไม่เปิดโอกาสให้ผู้ศึกษาใช้ข้อมูลเหล่านั้นได้เลย ผู้ศึกษาจึงได้พยายามหาข้อมูลที่สามารถเปิดเผยจากที่ต่าง ๆ แล้วเห็นว่ามีความพอที่จะทำการศึกษาได้ จึงได้นำไปปรึกษากับรองศาสตราจารย์ พัทยา สายหนู ซึ่งก็ได้เห็นชอบและสนับสนุนให้ทำการศึกษา โดยรับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ควบคุมการวิจัย ผู้ศึกษาได้รับคำแนะนำข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะ ตลอดจนข้อมูลในการเขียนวิทยานิพนธ์หลายประการ จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง แต่เป็นที่น่าเสียดายที่รองศาสตราจารย์ พัทยา สายหนู ไม่มีโอกาสเข้าร่วมสอบวิทยานิพนธ์ของผู้ศึกษาได้ เนื่องจากต้องเดินทางไปต่างประเทศในระยะนี้ อย่างไรก็ตาม ผู้ศึกษาก็ได้รับความกรุณาจากรองศาสตราจารย์ ดร. กระจมด ทองธรรมชาติ หัวหน้าแผนกวิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย ที่ได้ให้คำเนิการสอบวิทยานิพนธ์โดยไม่ต้องมีอาจารย์ผู้ควบคุมการวิจัยเข้าร่วมอยู่ในที่ประชุมสอบด้วย จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ผู้ศึกษาใคร่ขอกราบขอบพระคุณ พลตรี สนั่น พูนพิพัฒน์ รองเลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติฝ่ายบริหาร ที่ได้กรุณาสนับสนุนการศึกษาวิจัยและรับเป็นกรรมการตรวจวิทยานิพนธ์ของผู้ศึกษา และขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ ประคัล ตันติวงษ์ ผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ ที่ได้กรุณาให้ข้อคิดเห็นและรับเป็นกรรมการตรวจวิทยานิพนธ์ของผู้ศึกษาด้วยท่านหนึ่ง

นอกจากนี้ ขอขอบพระคุณ คุณอุทิศต์ ทินกร ณ อยุธยา หัวหน้ากอง ๕ คุณสุวิทย์ สุทธานุกุล หัวหน้ากอง ๔ คุณปรีดี หิรัญพฤกษ์ และเพื่อน ๆ ข้าราชการสำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ ที่ได้ให้การสนับสนุนและให้กำลังใจแก่ผู้ศึกษา ขอขอบคุณคุณณรงค์วิ ไยไพโรจน์

ที่ได้กรุณาช่วยเหลือจัดพิมพ์ต้นฉบับวิทยานิพนธ์นี้ และเว้นเสียมิได้ที่จะขอบคุณคุณพิชัย รัตนพล ผู้ช่วยหัวหน้ากอง ๔ สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ ที่ได้ช่วยเหลือทั้งในด้านการหาเอกสาร ข้อมูล แลกเปลี่ยนความคิดเห็น วิจัย และแก้ไขวิทยานิพนธ์ของผู้ศึกษาด้วยความตั้งใจดียิ่ง เป็นกรณีพิเศษไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ผู้ศึกษาขอกราบรำลึกในพระคุณของบิดาของผู้ศึกษา ซึ่งนอกจากเป็นพ่อที่ประเสริฐสุดแล้ว ยังได้เป็นปรมาจารย์ ที่ปรึกษา และเพื่อนคู่คิดของผู้ศึกษาอีกด้วย ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์เพ็ญแข ประจันปัจฉิมก ที่สาวของผู้ศึกษา ที่ได้ช่วยเหลือหาเอกสารข้อมูล แนะนำแก้ไขวิทยานิพนธ์นี้เป็นอย่างมาก และท้ายที่สุดนี้ ขอขอบคุณคุณเพ็ญศรี ประจันปัจฉิมก ภรรยาของผู้ศึกษาที่ได้เป็นกำลังใจและช่วยเหลือในการทำวิทยานิพนธ์เป็นอย่างดียิ่ง.

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ข
คำนำ.....	ฅ
รายการตารางประกอบ.....	ป
รายการภาพประกอบ.....	ฝ
บทนำ.....	๑
ความสำคัญของเรื่อง.....	๑
วัตถุประสงค์ในการศึกษา.....	๕
ขอบเขตการศึกษา.....	๕
วิธีการศึกษา.....	๕
การเสนอเรื่อง.....	๖
ความหมายของคำที่ใช้ในวิทยานิพนธ์.....	๘
๑	
สภาพทั่วไปของจังหวัดชายแดนภาคใต้.....	๑๒
๑. ประวัติการปกครอง.....	๑๒
๑.๑ เมืองปัตตานี.....	๑๒
๑.๒ เมืองไทรบุรี.....	๑๘
๒. สภาพทางภูมิศาสตร์.....	๒๓
๓. สภาพทางเศรษฐกิจ.....	๒๖

- ๔. สภาพทางการ เมือง..... ๒๘
- ๕. สภาพทางสังคม..... ๓๒
 - ๕.๑ ภาษา..... ๓๓
 - ๕.๒ ศาสนา..... ๓๔
 - ๕.๓ ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรม..... ๔๐
- ๖. การศึกษา..... ๔๒
 - ๖.๑ ลักษณะการจัดการศึกษา..... ๔๒
 - ๖.๑.๑ การศึกษาอย่างไม่เป็นทางการ..... ๔๒
 - ๖.๑.๒ การศึกษาอย่างเป็นทางการ..... ๔๓
 - ๖.๒ สภาพการศึกษา..... ๔๖
 - ๖.๓ ปัญหาการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้..... ๔๘
- ๗. สรุป..... ๕๘

บทที่

๒

- การจัดสถานศึกษา "ปอเนาะ"..... ๖๐
 - ๑. ความเป็นมาของปอเนาะในประเทศไทย..... ๖๑
 - ๒. สาเหตุในการจัดตั้งปอเนาะในจังหวัดชายแดนภาคใต้..... ๖๒
 - ๒.๑ สาเหตุทางศาสนา..... ๖๓
 - ๒.๒ สาเหตุทางเศรษฐกิจ..... ๖๔
 - ๒.๓ สาเหตุทางสังคม..... ๖๖
 - ๓. ลักษณะทั่วไปของปอเนาะ..... ๖๗
 - ๓.๑ สภาพของปอเนาะ..... ๖๗
 - ๓.๒ ที่ตั้งของปอเนาะ..... ๖๘
 - ๓.๓ จำนวนปอเนาะ..... ๗๐

๓.๔	นักศึกษาปอเนาะ.....	๗๑
๓.๔.๑	ภูมิลำเนาของนักศึกษา.....	๗๒
๓.๔.๒	จำนวนนักศึกษา.....	๗๒
๓.๔.๓	ระดับอายุของนักศึกษา.....	๗๔
๓.๕	โต๊ะครู.....	๗๕
๓.๕.๑	คุณสมบัติของโต๊ะครู.....	๗๕
๓.๕.๒	อายุของโต๊ะครู.....	๗๖
๓.๕.๓	การศึกษาของโต๊ะครู.....	๗๖
๓.๕.๔	การประกอบอาชีพของโต๊ะครู.....	๗๕
๓.๕.๕	บทบาทของโต๊ะครู.....	๗๕
๓.๖	ผู้ช่วยโต๊ะครู.....	๘๐
๓.๗	วิชาที่จัดสอนในปอเนาะ.....	๘๑
๓.๗.๑	วิชาศาสนาอิสลาม.....	๘๑
๓.๗.๒	วิชาภาษาและไวยากรณ์อาหรับ.....	๘๑
๓.๗.๓	วิชาภาษามลายู.....	๘๒
๔.	มูลเหตุจูงใจให้เข้ารับการศึกษาในปอเนาะ.....	๘๒
๕.	บทบาทของปอเนาะต่อการศึกษาระดับมัธยมศึกษาและชุมชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้.....	๘๕
๕.๑	ปอเนาะในฐานะที่เป็นสถาบัน.....	๘๕
๕.๒	ปอเนาะในฐานะที่เป็นบุคคล.....	๘๗
๕.๓	ผลกระทบของการศึกษาในปอเนาะที่มีต่อสังคม.....	๘๘
๖.	ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการจัดสถานศึกษา "ปอเนาะ".....	๘๐
๖.๑	ปัญหาทางการเมือง การปกครอง.....	๘๐
๖.๒	ปัญหาทางเศรษฐกิจ.....	๘๓
๖.๒.๑	โต๊ะครู.....	๘๓
๖.๒.๒	นักศึกษา.....	๘๓

✓ ๖.๓ ปัญหาทางสังคม..... ๔๔

๗. สรุป..... ๔๕

บทที่

๓ การปรับปรุงส่งเสริมปอเนาะ การแปรสภาพปอเนาะให้เป็นโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม และการปรับปรุงส่งเสริมโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม..... ๔๗

ภาคที่ ๑ การปรับปรุงส่งเสริมปอเนาะ..... ๔๗

๑. การปรับปรุงส่งเสริมปอเนาะก่อนการจัดตั้งภาคศึกษา ๒..... ๔๗

๒. การปรับปรุงส่งเสริมปอเนาะหลังการจัดตั้งภาคศึกษา ๒..... ๔๘

๓. ผลการดำเนินงานปรับปรุงส่งเสริมปอเนาะ..... ๑๐๔

๓.๑ การจดทะเบียนปอเนาะ..... ๑๐๔

๓.๒ หลักสูตรการสอนและการวัดผลการเรียนของปอเนาะ.. ๑๐๔

๓.๓ การให้เงินรางวัล..... ๑๐๖

๔. ปัญหาอุปสรรคการปรับปรุงส่งเสริมปอเนาะ..... ๑๐๗

๕. สรุป..... ๑๐๗

ภาคที่ ๒ การแปรสภาพปอเนาะให้เป็นโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม... ๑๐๘

๑. โครงการปรับปรุงปอเนาะ เป็นโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม พ.ศ.๒๕๐๔ - ๒๕๑๑..... ๑๐๘

๑.๑ วัตถุประสงค์..... ๑๑๑

๑.๒ หลักเกณฑ์ในการคัดเลือกปอเนาะ..... ๑๑๑

๑.๓ การผ่อนผันเกี่ยวกับพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์... ๑๑๒

๑.๔ การช่วยเหลือ..... ๑๑๒

๑.๕ การกำหนดระยะเวลาการดำเนินงาน..... ๑๑๓

๑.๖ ผลการดำเนินการ..... ๑๑๓

๒. มติคณะรัฐมนตรีเมื่อ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๐๕ กำหนดนโยบายให้แปรสภาพ
 ปอเนาะ เป็นโรงเรียนราษฎร์..... ๑๑๖

๒.๑ นโยบายและวัตถุประสงค์ให้แปรสภาพปอเนาะ เป็นโรงเรียน-
 ราษฎร์..... ๑๑๖

๒.๒ การกำหนดแนววิธีการปฏิบัติตามนโยบาย..... ๑๑๗

๒.๓ การประชุมเตรียมการและการวางโครงการ เพื่อดำเนินการตาม
 นโยบาย..... ๑๑๗

๒.๓.๑ การประชุมเรื่องการปฏิบัติเกี่ยวกับปอเนาะของ
 กระทรวงศึกษาธิการ เมื่อ ๕ สิงหาคม ๒๕๑๐..... ๑๑๗

๒.๓.๒ โครงการปรับปรุงปอเนาะให้เป็นโรงเรียนราษฎร์
 พ.ศ.๒๕๑๐..... ๑๑๘

๒.๓.๒.๑ โครงการปรับปรุงปอเนาะในภาคศึกษา ๒
 ให้เป็นโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ.๒๕๑๐..... ๑๑๘

๒.๓.๒.๒ โครงการปรับปรุงปอเนาะในภาคศึกษา ๓
 และ ๔ ให้เป็นโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ.๒๕๑๐ ๑๒๐

๒.๓.๓ มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๓..... ๑๒๐

๒.๓.๔ การประชุมเรื่อง "การให้ปอเนาะแปรสภาพเป็นโรง-
 เรียนราษฎร์" ของกระทรวงศึกษาธิการ ณ ศูนย์สมมนา-
 การ ภาคศึกษา ๒ จังหวัดยะลา ๒๐ - ๒๒ มกราคม
 ๒๕๑๔..... ๑๒๒

๓. สภาพของโรงเรียนราษฎร์ที่แปรสภาพมาจากปอเนาะ..... ๑๒๔

๓.๑ การควบคุม..... ๑๒๕

๓.๒ การจัดการศึกษา..... ๑๒๕

๓.๓ วิชาเรียน..... ๑๒๕

๓.๔ สถานที่..... ๑๒๖

๓.๕ สถานะผู้ดำเนินงาน..... ๑๒๖

- ๔. การดำเนินการแปรสภาพปอเนาะให้เป็นโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม..... ๑๒๗
 - ๔.๑ หน่วยรับผิดชอบและการบริหารงานของกระทรวงศึกษาธิการ..... ๑๒๗
 - ๔.๒ การแปรสภาพเป็นโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม
 - ๔.๒.๑ การเตรียมการ..... ๑๒๗
 - ๔.๒.๒ การกำหนดประเภทของโรงเรียน..... ๑๒๘
 - ๔.๓ วิธีปฏิบัติ..... ๑๓๓
 - ๔.๔ การช่วยเหลือ..... ๑๓๔
 - ๔.๕ ผลการดำเนินงาน..... ๑๓๖
- ๕. สรุป..... ๑๓๘

ภาคที่ ๓

- การปรับปรุงส่งเสริมโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม..... ๑๔๑
 - ๑. โครงการอุดหนุนโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.๒๕๑๓..... ๑๔๑
 - ๑.๑ วัตถุประสงค์..... ๑๔๒
 - ๑.๒ คุณลักษณะของโรงเรียน..... ๑๔๒
 - ๑.๓ ลักษณะการให้การอุดหนุน..... ๑๔๓
 - ๑.๓.๑ ประเภทของการอุดหนุน..... ๑๔๓
 - ๑.๓.๒ เกณฑ์การพิจารณาให้การอุดหนุน..... ๑๔๓
 - ๑.๓.๓ วิธีขอรับเงินอุดหนุน..... ๑๔๕
 - ๑.๓.๔ การควบคุมและการงกการอุดหนุน..... ๑๔๕
 - ๒. โครงการปรับปรุงส่งเสริมโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามในจังหวัดภาคใต้ของกองโรงเรียนราษฎร์ กรมวิสามัญศึกษา พ.ศ.๒๕๑๔ - ๒๕๑๕..... ๑๔๗
 - ๒.๑ จุดมุ่งหมายโดยทั่วไปของโครงการ..... ๑๔๘

๒.๒ เป้าหมายเฉพาะ..... ๑๔๔

๒.๓ กำหนดระยะเวลาของโครงการ..... ๑๕๐

๒.๔ วิธีดำเนินงาน..... ๑๕๐

๒.๕ การประเมินผล..... ๑๕๑

๒.๖ แผนปฏิบัติงานการปรับปรุงโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม.... ๑๕๑

 ๒.๖.๑ แผนปฏิบัติงานการปรับปรุงโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามของกองโรงเรียนราษฎร์ กรมวิสามัญศึกษา ปีงบประมาณ ๒๕๑๕..... ๑๕๑

 ๒.๖.๒ แผนปฏิบัติงานการปรับปรุงโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามภาคใต้ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ ปีงบประมาณ ๒๕๑๖..... ๑๕๒

๒.๗ การดำเนินงาน..... ๑๕๔

 ๒.๗.๑ การอบรม..... ๑๕๔

 ๒.๗.๑.๑ การอบรมครูช่วยสอนวิชาสามัญในโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม..... ๑๕๔

 ๒.๗.๑.๒ การอบรมครูสอนศาสนาในโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม..... ๑๕๕

 ๒.๗.๑.๓ การอบรมผู้บริหารโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม..... ๑๕๖

 ๒.๗.๒ การสัมมนา..... ๑๕๗

 ๒.๗.๒.๑ การสัมมนาปรับปรุงหลักสูตรและทำคู่มือครูวิชาสามัญและวิชาชีพ..... ๑๕๘

 ๒.๗.๒.๒ การสัมมนาเพื่อปรับปรุงหลักสูตร ประมวลการสอน และการกำหนดแบบเรียนวิชาศาสนาอิสลาม..... ๑๕๘

 ๒.๗.๓ การประชุม..... ๑๖๐

๒.๗.๓.๑	การประชุมประเมินผลงานการปรับปรุง โรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม.....	๑๖๐
๒.๗.๓.๒	การประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นและวาง ระเบียบในการพิจารณาบรรจุครูสอนศาสนาใน โรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามภาคใต้.....	๑๖๒
	ก. เรื่องระเบียบการขอเป็นครูและการขอ บรรจุครูในโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนา อิสลาม.....	๑๖๓
	ข. เรื่องระเบียบการขอจัดตั้งโรงเรียนราษฎร์ สอนศาสนาอิสลามภาคใต้.....	๑๖๕
๒.๗.๔	การนิเทศการศึกษาโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม.....	๑๖๘
๒.๗.๕	การนำครูโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม (โตะครู- ปอเนาะ) และนักเรียนไทยที่นับถือศาสนาอิสลามจังหวัด ชายแดนภาคใต้ เข้ามารับทุนศึกษากรุงเทพมหานครและ จังหวัดใกล้เคียง.....	๑๖๙
๓.	คณะกรรมการปรับปรุงโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม พ.ศ.๒๕๑๕.....	๑๗๐
๔.	คณะกรรมการปรับปรุงโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม พ.ศ.๒๕๑๖.....	๑๗๒
๕.	ผลการดำเนินการปรับปรุงส่งเสริมโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม.....	๑๗๔
๕.๑	สถานศึกษา.....	๑๗๘
๕.๑.๑	อาคารเรียน.....	๑๗๘
๕.๑.๒	ที่พักอาศัยของนักเรียน.....	๑๘๐
๕.๒	การบริหารงานโรงเรียน.....	๑๘๐
๕.๒.๑	การปฏิบัติตามระเบียบและกฎหมาย.....	๑๘๐
๕.๒.๒	การตรวจและนิเทศการศึกษา.....	๑๘๒
๕.๒.๓	อุปกรณ์การศึกษา.....	๑๘๒

๕.๓	การศึกษาวิชาศาสนาและวิชาสามัญ.....	๑๘๒
๕.๓.๑	การศึกษาวิชาศาสนา.....	๑๘๒
๕.๓.๒	การศึกษาวิชาสามัญ.....	๑๘๔
๕.๔	ครูใหญ่หรือผู้จัดการ.....	๑๘๕
๕.๔.๑	สถานะครูใหญ่หรือผู้จัดการ.....	๑๘๕
๕.๔.๒	ทัศนคติต่อการเปลี่ยนแปลง.....	๑๘๕
๕.๔.๓	ความนิยมของประชาชนต่อครูใหญ่ (โต๊ะครู).....	๑๘๖
๕.๔.๔	แนวโน้มทัศนคติของประชาชนต่อครูใหญ่ (โต๊ะครู).....	๑๘๖
๕.๔.๕	ความสามารถในการบริหารโรงเรียน.....	๑๘๖
๕.๔.๖	ทัศนคติต่อทางราชการ.....	๑๘๗
๕.๕	นักเรียน.....	๑๘๗
๕.๕.๑	ความสนใจการศึกษา.....	๑๘๗
๕.๕.๒	ความเปลี่ยนแปลงทางสังคม.....	๑๘๘
๖.	ปัญหาอุปสรรค.....	๑๘๘
๖.๑	นำหน้าปัญหาอุปสรรค.....	๑๘๘
๖.๒	พื้นที่.....	๑๘๘
๖.๓	สภาพแวดล้อม.....	๑๘๙
๖.๓.๑	สังคมจิตวิทยาและเศรษฐกิจ.....	๑๘๙
๖.๓.๒	ภูมิศาสตร์ประวัติศาสตร์.....	๑๘๙
๖.๓.๓	การเมือง.....	๑๘๙
๖.๔	สภาพของโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม.....	๑๘๙
๖.๕	การบริหารงานโรงเรียน.....	๑๘๙
๖.๕.๑	ผู้ดำเนินงานกิจการ.....	๑๘๙
๖.๕.๒	ฐานะทางการเงิน.....	๑๙๐
๖.๖	ครูช่วยสอนวิชาสามัญและวิชาชีพ.....	๑๙๒
๖.๗	ทัศนคติ.....	๑๙๓

๖.๘ นักเรียน..... ๑๕๕

 ๖.๘.๑ สภาพการเงิน..... ๑๕๕

 ๖.๘.๒ การเรียนวิชาสามัญ..... ๑๕๕

 ๖.๘.๓ ทัศนคติต่อครูใหญ่ (โต๊ะครู)..... ๑๕๕

๖.๙ การสอนและแบบเรียน..... ๑๕๕

 ๖.๙.๑ การสอนวิชาภาษาบาลี..... ๑๕๕

 ๖.๙.๒ แบบเรียน..... ๑๕๕

๖.๑๐ การบริหารของทางราชการ..... ๑๕๕

 ๖.๑๐.๑ การสนับสนุน..... ๑๕๕

 ๖.๑๐.๒ ครูช่วยสอนวิชาสามัญ..... ๑๕๖

 ๖.๑๐.๓ การตรวจและการนิเทศการศึกษา..... ๑๕๖

สรุป..... ๑๕๖

บทที่ ๔

สรุป ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะ..... ๒๐๐

๑. สรุป..... ๒๐๐

๒. ข้อคิดเห็น..... ๒๐๕

๓. ข้อเสนอแนะ..... ๒๑๗

 ก. การปรับปรุงโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม..... ๒๑๗

 ข. การพัฒนาการศึกษาทั่วไปในจังหวัดชายแดนภาคใต้..... ๒๒๕

เอกสารอ้างอิง..... ๒๓๕

ภาคผนวก..... ๒๔๕

ประวัติการศึกษา..... ๒๔๙

รายการตารางประกอบ

ตารางที่	หน้า
๑	จำนวนประชากรในจังหวัดชายแดนภาคใต้อายุตั้งแต่ ๕ ปีขึ้นไป ที่พูดภาษาไทยได้และไม่ได้..... ๓๓
๒	จำนวนประชากรในจังหวัดชายแดนภาคใต้จำแนกตามศาสนา..... ๓๗
๓	จำนวนผู้ที่สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้..... ๔๕
๔	เปรียบเทียบอัตราส่วนร้อยละระหว่างนักเรียนในภาคศึกษา ๒ กับ นักเรียนทั่วประเทศที่ตกซ้ำชั้น..... ๕๐
๕	จำนวนนักศึกษาปอเนาะจำแนกตามระดับชั้น..... ๗๓
๖	จำนวนนักศึกษาแยกตามระดับอายุ..... ๗๕
๗	จำนวนโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามในจังหวัดภาคใต้ (สำรวจ เมื่อเดือนกันยายน ๒๕๑๕)..... ๑๓๗
๘	จำนวนโรงเรียน นักเรียน และครูในโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนา อิสลาม จำแนกตามประเภทต่าง ๆ ปีการศึกษา ๒๕๑๕..... ๒๔๕

รายการภาพประกอบ

หน้า

ภาพประกอบที่

๑	แสดงวิวัฒนาการของจังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และ จังหวัดนราธิวาส.....	๑๘
๒	แสดงวิวัฒนาการของจังหวัดสตูล.....	๒๒
๓	แสดงที่ตั้งและอาณาเขตติดต่อของจังหวัดชายแดนภาคใต้.....	๓๔
๔	ลักษณะของปอเนาะ.....	๖๙
๕	แสดงสัดส่วนจำนวนโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม จำแนก ตามประเภทและระดับการศึกษา.....	๒๔๖
๖	แสดงสัดส่วนจำนวนนักเรียนในโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม จำแนกตามประเภทวิชาที่เรียน.....	๒๔๗